

Két dátum.

Magyarország hadüzenetének (1941. június 27.) és németek által való megszállásának (1944. március 19.) előzményeihez

Az országgyűlés képviselőháza 1941. június 27-i ülésén, miután az elnöklő Szinyei Merse Jenő bejelentette, hogy az előző napon a szovjet légihaderő támadást intézett magyar területek ellen, Bárdossy László miniszterelnök emelkedett szólásra és a következőket mondotta: „T. Ház! Egészen rövid bejelentést szeretnék tenni. A Ház elnöke méltó szavakkal bélyegezte meg a Szovjet népgellenes és minősíthetetlen támadását. A magyar királyi kormány megállapítja, hogy a támadások következtében Magyarország és a Szovjet-Unió között a hadiállapot beállott.”¹

A bejelentés mögött, melynek indokául a június 26-án Kassát ért légitámadásra való hivatkozás szolgált, a hazai és nemzetközi közvélemény becsapását és a szovjetellenes háború kirobbantását szolgáló diplomácia egyik leg-
hírhedtebb manővere húzódott meg. Az ún. szovjet légitámadások, elsősorban a hadiállapot és hadbalépés ürügyéül² nyilvánított kassai bombázás, amint ezt visszaemlékezéseiben Horthy Miklós maga is elismerte, közönséges provokáció volt, mely azt a célt szolgálta, hogy Magyarország a Szovjetunió elleni háborúba való bekapcsolódását igazolni lehessen.³ Horthy — állítása szerint —

¹ Az 1939. évi június hó 10-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója. — X. köt. — (Bpest, 1941). — 305. o.

² Az 1939. évi június hó 10-ére összehívott országgyűlés képviselőházának irományai. VII. köt. (Bpest, 1942). 1. o. — „544. szám. — A m. kir. miniszterelnök előterjesztése a Szovjetunió által Magyarországra kényszerített háborúban a m. kir. honvédségnek az ország határain túl szükségszerűen bekövetkezett alkalmazása tárgyában. — Tisztelt Képviselőház! A Kormányzó Úr Ó Főméltóságától nyert legfelsőbb megbízatás alapján az 1920. XVII. tc. 2. §-ában foglalt rendelkezés értelmében kérem a t. Házat, hogy a Szovjetunió által Magyarországra kényszerített háborúban a m. kir. honvédségnek az ország határain túl szükségszerűen bekövetkezett alkalmazásához utólagos hozzájárulását megadni méltóztassék. — Budapest, 1941. évi július hó 24. napján. — Bárdossy László s. k. m. kir. miniszterelnök.”

³ *Nicolaus von Horthy: Ein Leben für Ungarn.* (Bonn, 1953) 236. o. — „Unser Generalstabschef hatte, wie erwähnt, auf unsere aktive Beteiligung am Kriege gegen die Sowjetunion gedrängt, ebenso wie Hitler.”

P. I. Arch. A XXII. 7/1920/62. — A m. kir. honvéd vezérkar főnöke. — 10.513. szám. — 1—2. old. — 1941. jún. 14-én Werth, a vezérkar főnöke a külügyminiszterhez intézett — szigorúan bizalmas — memorandumában, többek között, a következőket írta: „A háború kérdése igen rövid idő alatt biztosan el fog dőlni. Ha pedig Németország a háborúra határozza magát, egyfelől a német haderő eddigi átütő sikerei alapján, másfelől orosz haderő értékének és ellenálló erejének ismeretében biztosan számíthatunk avval, hogy a német haderő rövid idő alatt ki fogja venni a győzelmet ép úgy, mint eddig is tette. A gyors döntés Németországnak is életbevágó érdeke és biztos vagyok benne, hogy ennek érdekében már eddig is mindent megtett és meg is fog tenni. Oroszországgal szemben ép oly gyors sikerekre számíthatunk, mint eddig. Ekkor pedig Magyarország részvétele is igen rövid ideig fog tartani, oly annyira, hogy néhány hét múlva a mozgó-

csak három évvel később értesült volna arról, hogy a Kassa elleni légitámadást a németek készítették elő és hajtották végre. 1944-ben Bärzcy államtitkár — írja Horthy — feljegyzést juttatott el hozzá, melyben közvetlen értesülés alapján tudomására hozta, mi is történt valójában 1941 nyarán. A jelentés szerint a kassai repülőtér parancsnoka, Krudy Ádám repülőezredes annak idején közölte Bárdossy miniszterelnökkel, miszerint saját szemével látta, hogy német repülőgépek hajtották végre a légitámadást. Bárdossy a jelentés vétele után tudatta Krudyval, hogy jobb, ha nem beszél, mert csak kellemetlenségeknek teszi ki magát és hasonlóképpen hallgatást parancsolt miniszter társainak is.⁴

Horthy fia, ifj. Horthy Miklós abban a levélben, melyet 1946. május 3-án írt és amelyben a magyar—német kapcsolatok történeti áttekintését próbálja adni, megerősíti azt az állítást, hogy a kassai bombázás német provokáció volt.⁵ Mindkettőjük késői és kényszeredett beismerése azonban csak részigazságot tartalmaz, mert Horthy és fia⁶ mindenekelőtt azt tartották szem előtt, hogy az ellenforradalmi rendszernek, személy szerint Magyarország egykori államfőjének a háborús bűnösségét eltussolják.⁷ Ha volt is nézeteltérés a vezető politikai és katonai körökben, ami Magyarországnak a háborúban való részvételét illeti, úgy ez a minimumra csökkent, amikor a Szovjetunió elleni támadásról volt szó. Ebben a kérdésben nem volt lényeges különbség a vezérkar főnöke, a hadügyminiszter és Horthy álláspontja között.⁸ Horthy elégtétellel üdvözölte a Szovjetunió elleni keresztesháború megindítását és az abban való részvételt. A Bárdossy-per folyamán — hangzik a jegyzőkönyv — „az elnök ismertette a kormányzónak Hitlerhez intézett levelét, amelyben

sítozott magyar haderő fokozatos leszerelésére számíthatunk, hogy a bevonultatott tartalékosok a leszerelés után még az aratásra is hazatérhetnek.”

Magyarország tiszti cím- és névtára. — XLVII. évfolyam. — 1940 (Bpest, 1940) 500. o. — L.: „A m. kir. honvéd vezérkar főnöke és az alárendelt osztályok” c. fejezetet.

⁴ Horthy: i. m. 236. o. — „Aus eigener Kenntnis der Vorgänge teilte mir Herr Bärzcy mit, daß Fliegeroberst Adam Krudy, der Kommandant des Flugplatzes Kassa, den Ministerpräsidenten Bárdossy schriftlich unterrichtete, er, Krudy, habe mit eigenen Augen gesehen, daß deutsche Flugzeuge die Bomben abwarfen. Inzwischen war aber bereits der Kriegszustand mit der Sowjetunion erklärt worden. So habe Bárdossy Oberst Krudy geantwortet, er solle darüber schweigen, wenn er Unannehmlichkeiten für sich vermeiden wolle, und habe auch seine Mitarbeiter im Ministerpräsidium zum Schweigen verpflichtet. Oberst Krudy hat seine damalige Mitteilung im Jahre 1946 während des Prozesses gegen Bárdossy in Budapest unter Eid bestätigt.”

⁵ Nazi Conspiracy and Aggression. Office of United States Chief of Counsel for Prosecution of Axis Criminality. VIII. köt. (Washington, 1946) 769. o. — „After this it is clear that it was the Germans who bombarded the two Hungarian towns with Russian planes in order to achieve their idea that Hungary should get into the war.”

Ua. 762. o. — A korábbi, 1946. febr. 22-i vallomásában még maga is ismételteti a szovjet légitámadásról terjesztett hazug legendát.

⁶ Ua. 756. o. — Ifj. Horthy Miklós a háborús főbűnösök perének tárgyalása idején megjelent Nürnbergben, hogy szükség esetén tanúként szerepelhessen. Itt megbeszélte a dolgokat apjával, Horthy Miklóssal és Hardy Kálmán altábornaggal.

⁷ Ua. 756—769. o. — L.: „Hungarian relations with Germany before and during the war (By Nicholas Horthy, Jr.)” és „Why Hungary went to war against the Soviet Union (By Nicholas Horthy, jr.)” című összefoglalásokat.

⁸ A Bárdossy-per. Bpest, 1945. II. rész, 22. o. — Amidőn a tárgyalást vezető elnök kérdésére, hogy Horthy, amikor osztotta Werth álláspontját a Szovjetunió elleni háború kérdésében, mivel indokolta meg a saját döntését a háborúban való részvételt illetőleg, Bárdossy a következőket válaszolta: „Az államfő meggyőződése az volt, hogy a német—oros háború kedvezően fog eldőlni a németek számára, ebből nem maradhat ki ő, akinek személye az ellenforradalomból emelkedett fel.”

megállapítja, hogy az *Oroszország elleni háború a legőszintébb elégtétel és öröm érzését keltette benne*. A kormányzó teljes mértékben méltányolja azokat az okokat, amelyek Hitlert erre a lépésre kényszerítették és szilárd meggyőződése, hogy erre az egész európai civilizáció megmentése érdekében feltétlenül szükség volt. Tudja, hogy ez a háború Németország és szövetségesei részéről győzelemmel fog végződni. A nagy küzdelem, amely az ázsiai veszély ellen megindult, Magyarországon lelkesedést váltott ki. Boldogan vesz részt a kultúra fenntartására irányuló keresztes hadjáratban.”⁹

Magyarország részvétele a Szovjetunió elleni háborúban, illetve szerepe annak előkészítésében, szerves része volt az ellenforradalmi rendszer külpolitikájának. Amidőn Hitler megbízásából a német vezérkar 1940 őszén már erőteljesen dolgozott a Szovjetunió elleni támadás hadművelati tervén. Számbavették nemcsak Finnország és Románia, de Magyarország részvételét is.¹⁰ 1940 novemberében a budapesti német katonai attasé, Günther Krappe ezredes, német vezérkari tiszt felkereste Werthet, a magyar vezérkar főnökét és átadta Halder tábornoknak, a német vezérkar főnökének a levelét. Halder közölte, hogy 1941 tavaszán sor kerül, ha másképpen nem, úgy fegyveres beavatkozás útján a jugoszláv helyzet tisztázására. Tudatta, hogy mindkét

⁹ A Bárdossy-per. II. rész. 25. o.

Ca. II. rész. 31. o. — A háború várható kimeneteléről az 1941. június 22-én délelőtt összehívott minisztertanácson Bartha hadügyminiszter a következőképpen nyilatkozott: „Mióttán a németek a lengyeleket három hét alatt győzték le, a franciákkal is kb. ennyi idő alatt végeztek, miután a jugoszláv hadsereget tizenkét nap alatt leverték és három hét alatt az egész Balkánt elfoglalták, úgy gondolom, hogy hat hét alatt a németek Moszkvában lesznek és teljesen leverik Oroszországot.”

Magyarország tiszti cím- és névtára. — XLVIII. évfolyam. 1941. (Bpest, 1941) 562. o. — L.: a honvédelmi minisztérium vezetését és felépítését.

¹⁰ Procès des grands criminels de guerre devant le Tribunal Militaire International. (A továbbiakban: „Procès...”) VII. köt. (Nürnberg, 1947) 263. o. — Paulus német marsall a Nemzetközi Katonai Törvényszék előtti vallomásában ezzel kapcsolatban a következőket mondotta: „Vers septembre 1940, au moment où je venais de recevoir ce travail d'opérations en vue de l'agression contre l'URSS, on prévoyait déjà l'utilisation du territoire roumain pour le rassemblement de la droite allemande, c'est-à-dire de Paile sud allemande et une mission militaire sous la direction du général de cavalerie Hansen fut envoyée en Roumanie ainsi que la 13e division blindée. Ceux qui étaient au courant des plans ultérieurs savaient, que cette mesure ne pouvait servir qu'à préparer le futur compagnon de guerre aux tâches qui lui étaient réservées.”

En outre, en ce qui concerne la Hongrie, le colonel Laszlo, chef du service des opérations de l'État-Major hongrois se rendit à Zossen, au Haut Commandement de l'Armée de terre, où il demanda des avis sur des questions d'organisation. L'Armée hongroise s'occupait à ce moment-là de la question du regroupement en divisions de ses unités réparées en brigades et de la mise sur pied de troupes motorisées et d'unités blindées. Le chef du Service d'opérations de l'État-Major de l'Armée, le général de brigade Buhle, et moi-même, conseillers le colonel Laszlo. Au même moment, plusieurs commissions militaires hongroises se rendirent à Berlin avec le ministre de la guerre de Hongrie, le général Bartha, pour négocier avec les services allemands des livraisons de matériel d'armement.

Nous tous, qui étions initiés aux projets ultérieurs, savions clairement que toutes ces mesures et les livraisons d'armes à d'autres armées, étant donné la situation de l'époque, ne pouvaient être imaginées que si ces armes devaient servir à des entreprises belliqueuses ultérieures, et ce à notre profit”.

Ua. VII. köt. 260—263. o. — L.: Paulus katonai beosztását és szerepét a Szovjetunió elleni háború előkészítésében.

Magyarország cím- és névtára. — XLVII. évfolyam. — 1940 (Bpest, 1940) 500. o. László Dezső vk. ezredes ez időben az 1. vkf. osztálynak a vezetője volt. Az osztály ügyköre: „Csapatok központi alkalmazását, összevonását felölő munkálatok előkészítése, azoknak adott esetben való feldolgozása.”

esetben, de különösen a Szovjetunió elleni háborúban, számítanak Magyarországnak közreműködésére.¹¹

1940 decemberében Keitel marsal meghívására Németországba utazott Bartha Károly hadügyminiszter, hogy megbeszélje: 1. a fegyverkezés kérdését; 2. az 1941-es német—magyar katonai és politikai együttműködés tervét.¹²

A tárgyalások folyamán megállapodtak a Jugoszlávia elleni akció, a magyar hadseregnek fegyverekkel és felszereléssel való ellátása, magyar alakulatoknak a Szovjetunió elleni háború esetén való felhasználása, a magyar—szovjet és magyar—jugoszláv határon létesítendő erődítmények, német csapatoknak Magyarország területén keresztül való ellátása kérdésében. A hadműveletek előkészítésének a részleteit későbbre halasztották, a feladat a Magyarországra küldendő német katonai delegációra várt.¹³

¹¹ Procès . . . VII. köt. 336. o. — Document URSS—155 — Újszászy István vallo-másából: „En novembre 1940, l'attaché militaire allemand à Budapest, le colonel Günther Krappe, membre du Grand État-Major allemand, fut reçu en audience par le chef du Grand État-Major royal hongrois, Henri Werth. Krappe présenta une lettre de général Halder, chef du Grand État-Major de l'Armée allemande. Dans cette lettre, Halder avisait Werth qu'au cours du printemps 1941, il faudrait obliger la Yougoslavie — le cas échéant, par la force des armes — à prendre une attitude nette, afin d'exclure toute menace éventuelle d'une attaque dans le dos par la Russie. Quand ce ne serait que dans son propre intérêt, la Hongrie serait tenue de prendre part à cette guerre préventive, peut-être contre la Yougoslavie, mais en tout cas contre la Russie soviétique.

Werth répondit, qu'il était d'accord avec Halder, en principe mais qu'il attirait son attention sur le manque d'armement et d'équipement de l'Armée hongroise, qui ne lui permettrait absolument pas de prendre les armes contre la Russie soviétique. Il demandait donc, somme toute, que l'Allemagne se charge du réarmement de l'Armée hongroise.

Ce fut le général Werth lui-même qui m'informa de la lettre de Halder et de la réponse qu'il lui donna. Une commission d'armement hongroise fut alors invitée à Berlin. Elle se composait d'officiers spécialistes des services de l'Intendance du Ministère royal hongrois de la Défense nationale; en décembre 1940, la commission se rendit à Berlin.¹²

Magyarország tiszti cím- és névtára. — XLVIII. évfolyam. 1941. (Bpest, 1941). 564. o. — A 2. vkf. osztálynak, amelynek Újszászy István vk. ezredes ez idő tájt a vezetője volt, az ügyköre a következő volt: „A katonai nyilvántartás, statisztikai és kémelhárító szolgálat. — A külfölddel kapcsolatban felmerülő katonai ügyek. — Katonai attachék ügyei. — A nemzetvédelmi szolgálattal kapcsolatos ügyek.”

¹² Procès . . . VII. köt. 337. o. Document URSS — 155. — Újszászy István: „En décembre 1940, le chef d'État-Major de l'OKW, le maréchal Wilhelm Keitel, invita le ministre de la Défense nationale hongrois, le général Carl Bartha, à se rendre à Berlin, dans le but:

a) de discuter personnellement le problème de l'armement;
b) d'élaborer un plan de collaboration militaire et politique entre l'Allemagne et la Hongrie pour 1941.

„Cette invitation fut transmise à Budapest par l'intermédiaire de l'attaché militaire royal hongrois à Berlin, le colonel Alexander Homlok du Grand État-Major. Simultanément, je reçus une convocation semblable de la part de l'amiral Canaris, chef de la section »Abwehr-Ausland« de l'OKW.”

¹³ Procès . . . VII. köt. 337. o. Document URSS—155. — Újszászy István vallo-másából: — „. . . un accord fut conclu sur la base suivante: au printemps de 1941, la situation de la Yougoslavie sera claire, donc la menace d'une attaque dans le dos par la Russie soviétique sera écartée. L'Armée hongroise Honvéd sera équipée, dans ce but, d'obusiers, de chars d'assaut modernes et de voitures blindées pour la formation d'une brigade motorisée. Pour la guerre contre la Russie, la Hongrie devra mettre à la disposition de l'Allemagne quinze unités parmi lesquelles trois unités motorisées, une unité de cavalerie et une unité de chars d'assaut. En outre, elle devra achever jusqu'au 1er juin 1941 la construction des fortifications en Russie subcarpathique, aider le mouvement des troupes allemandes dans les régions limitrophes des frontières hungaro-

1941 márciusában a német vezérkar megbízásából Magyarországra érkezett Eberhard Kinzel ezredes. Küldetésének célja a Jugoszlávia elleni hadjárat végső előkészületeinek rögzítése volt. Kinzel egyúttal levelet hozott Werth számára Haldertől. A német vezérkar főnöke Magyarországnak Jugoszlávia elleni haladéktalan részvételét sürgette és utalt a Szovjetunió elleni háború lehetőségére is. Halder tudatta, hogy a közeljövőben Paulus vezetésével német katonai küldöttség jön Magyarországra, hogy megvitassák a hadműveletek összehangolását és a német katonai erőknek Magyarország területén való felvonulását Jugoszlávia ellen. Válaszában Werth hivatalosan is meghívta a németeket és készen mutatkozott Halder előterjesztéseinek a teljesítésére.¹⁴

A Jugoszlávia elleni közvetlen, a Szovjetunió ellen irányuló közvetett katonai akció 1941 március végén döntő szakaszába lépett. 1941. március 27-én vagy 28-án Hitler magához rendelte Paulust és Halder közölte vele, Keitel és Jodl jelenlétében, hogy küszöbön áll a Jugoszláviával való leszámolás, nem utolsósorban azért, hogy a „Barbarossa terv” végrehajtása esetén a német támadás jobbszárnyát ne fenyegetse hátában semmiféle veszély.¹⁵ A német és magyar katonai akció egybehangolása érdekében Paulus 1941. március 30-án Budapestre utazott és megbeszéléseket folytatott Werth-tel, valamint

yugoslaves et hongro—soviétiques, garantir le transport de l'approvisionnement des troupes à travers la Hongrie. Les détails de la préparation des opérations seront fixés plus tard, avec les représentants de l'État-Major allemand, qui se rendront ultérieurement en Hongrie. En guise de compensation pour sa participation à la guerre, la Hongrie recevra des territoires en Yougoslavie et en Russie : l'ancien duché de Galicie et tout le territoire qui s'étend aux pieds des Carpates jusqu'au Dniestr.”

¹⁴ Procès... VII. köt. — 337—338. o. — Document URSS—155. — Újszászy István vallomása : „Le colonel Kinzel vint à Budapest en mars 1941, avec une lettre du général Halder au général Werth, dans laquelle l'Allemagne demandait instamment à la Hongrie de prendre part à la guerre éventuelle contre la Yougoslavie, en mobilisant les corps d'armées suivants : I. Budapest, II. Szekesfeherwar, III. Szombathely, IV. Pecs, V. Szeged, et pour la guerre contre la Russie, quinze unités comprenant une division de cavalerie, deux brigades motorisées et une brigade de chasseurs alpins.

„La lettre annonçait la visite imminente d'une délégation allemande à Budapest, commandée par le général Paulus, pour engager des discussions sur les opérations combinées et le transport à travers la Hongrie des troupes allemandes à destination de la Yougoslavie.”

„En réponse à cette lettre, le général Werth invita officiellement la délégation allemande ; laissa entendre que la Hongrie participerait à la guerre contre la Yougoslavie en mobilisant, dans ce but, trois corps d'armées : le Ier, le IVe et le Ve. Quant à la guerre contre la Russie soviétique, il y consentit en principe, en promettant au moins des unités motorisées réclamées par Halder.

Ce fut le colonel Kinzel lui-même, du Grand État-Major allemand, qui me mit au courant de cet échange de lettres.”

Magyarország tiszti cím- és névtára. — XLVIII. évfolyam. 1941. (Bpest, 1941). 565. o. — A budapesti I., a székesfehérvári II., a szombathelyi III., a pécsi IV., a szegedi V. hadtestről van szó, melyeknek Jugoszlávia elleni mozgósítását Halder sürgette. Werth válaszában hozzájárult az I., a IV. és V. hadtestnek Jugoszlávia elleni felhasználásához. Ami a Szovjetunió elleni katonai segítséget illeti, azzal Werth elvileg egyetértett és megígérte a kassai VIII. hadtestnek (a szövegben tévesen Kapitze, a szlovák cnevezésű Košice alapján), valamint Halder levelében említett gépesített alakulatoknak a mozgósítását. (Vö. : Procès... VII. köt. 337—338. o.)

¹⁵ Procès... VII. köt. 263—264. o. — L. : Paulus vallomását : „En ce qui concerne la Hongrie, il y a un autre point : par suite de développement de la situation en Yougoslavie, Hitler avait décidé, fin mars 1941, d'attaquer ce dernier pays. Le 27 ou 28 mars, je fus convoqué à Berlin, à la Chancellerie du Reich, où avait eu précisément lieu une conférence entre Hitler, Keitel et Jodl à laquelle participa le chef de l'État-Major de l'Armée. A mon arrivée, le chef de l'État-Major général de l'Armée, le général

Lászlóval, a vezérkar hadműveleti csoportjának a főnökével.¹⁶ A két fél között teljes egyetértés uralkodott és a tárgyalások rövid idő alatt megegyezéssel végződtek. Amint Paulus tanúvallomásában hangsúlyozta, nyilvánvaló volt, hogy magyar részről számítottak arra, hogy a Jugoszlávia elleni katonai akció a Szovjetunióval való háborús összeütközést vonhatja maga után.¹⁷

A Szovjetunió elleni támadás előkészületei már évek óta folytak a szovjet—magyar határon. Az erődítési munkálatokat 1940—1941 folyamán német részről is ellenőrizték és sürgetésükre tempóját és költségeit fokozták.¹⁸ A munkálatoknak nem^o volt védelmi jellegük, Kárpát-Ukrajnát — a megszállás kezdetétől fogva — magyar és német részről egyaránt ügytekintették, mint stratégiailag kedvező területet a Szovjetunió elleni támadásra.¹⁹ De a szovjetellenes háború kirobbantásához a katonai előkészületek önmaguk-

Halder, m'avisait que Hitler s'était décidé à attaquer la Yougoslavie, et cela pour écarter un danger sur les flancs dans l'opération contre la Grèce, pour s'emparer de la voie ferrée allant par Nish vers le sud et enfin aussi pour avoir, dès le début, son aile droite libre dans le «Cas Barbarossa».¹⁶

¹⁶ Magyarország tisztii cím- és névtára. XLVIII. évfolyam. 1941. (Bpest, 1941). 565. o.

¹⁷ Procès... VII. köt. 264. o. — „Le 30 mars au matin, j'arrivais à Budapest, et entamais des pourparlers avec le chef de l'État-Major général de l'Armée hongroise, le général Werth, et avec le chef de la section «opérations» de cet État-Major, le colonel Laszlo. Les conférences se poursuivirent sans heurts et amenèrent très vite le résultat désiré. Ce résultat trouva son expression sur des cartes. La carte qui me fut remise par l'État-Major général hongrois n'indiquait pas seulement le rassemblement de troupes prévu pour l'attaque contre la Yougoslavie, mais également un groupe de forces à la frontière carpathique de l'Ukraine, groupe de couverture arrière contre l'URSS. La présence de ce groupe de forces est un signe que, du côté hongrois, on était d'avis qu'une attaque de l'Allemagne contre la Yougoslavie serait forcément considérée par l'URSS comme un acte d'agression.»

¹⁸ Procès... VII. köt. 341. o. — Document URSS—150. — Günther Krappe volt magyarországi német katonai attasé ezzel kapcsolatban a következőket vallotta: „En octobre 1940, je reçus de l'OKH l'ordre de faire un rapport sur l'état des fortifications de la région qui longeait la frontière russe, c'est-à-dire l'Ukraine subcarpathique. Le chef de groupe d'opérations, le colonel Laszlo, m'informa que, jusque là, il n'existait qu'une ligne très simplifiée de défense antichars, sur une profondeur variant de un à deux kilomètres, et que la construction de baraquements pour loger des troupes venait de commencer. Les prospections nécessaires pour ériger des réduits en béton armé le long de la frontière et des voies de communication seraient effectuées pendant la construction. La dépense devait s'élever à environ 6.000.000 de pengos. Le général Werth m'autorisa à faire une tournée en voiture à travers de Mukachevo jusqu'au col de l'Ujorsk. Je fis part à Berlin des résultats de mon tour d'inspection et des renseignements obtenus du colonel Laszlo. Quelque temps après, le colonel Laszlo m'avisait que les crédits nécessaires à la construction de ces fortifications avaient été alloués.»

[A helységneveknél Munkácsról (a szövegben Mukachevo) és Uzsookról (a szövegben Ujorsk) van szó.]

¹⁹ Procès... VII. köt. 335. o. — Document URSS—294. — Vö.: Ruzsiczay-Rüdiger vallomását. Kárpát-Ukrajna birtoklásával kapcsolatban a következőket ismerte el: „... Ceci eut lieu... peu de temps avant le début de la guerre germano—polonaise. Il semblait alors que pour la Hongrie, les buts principaux de l'occupation consistaient à obtenir des avantages économiques et à se libérer des restrictions du Traité de Trianon. Mais dès que la région de l'Ukraine subcarpathique acquit une frontière commune avec la Russie soviétique... cette région que nous occupions prit une toute autre signification à nos yeux. Il nous apparut clairement, à nous, officiers supérieurs, que les dirigeants politiques allemands et hongrois considéraient cette région comme un terrain stratégique important pour les opérations futures contre la Russie soviétique.»

Magyarország tisztii cím- és névtára. 51. évfolyam. 1944. (Bpest, 1944). — Ruzsiczay-Rüdiger Imre vezérezredes 1944-ben a honvédelmi miniszter helyettese volt.

ban nem voltak elégségesek. Szükség volt azokon túl politikai-ideológiai előkészítésre, melyben a főszerepet a bolsevizmus elleni keresztres hadjárat eszméje játszotta. Annak ellenére, hogy az ellenforradalom évtizedeinek kommunista és szovjetellenes mételyzése nem maradt hatástalan a közvéleménynek elég tekintélyes rétegére, mégsem tudta biztosítani a provokációhoz szükséges háborús légkört. A közvélemény félrevetése céljából el kellett hitetni, hogy a Szovjetunióknak támadó szándékai vannak Magyarországgal szemben és ennek érdekében tudatos hamisítástól sem riadtak vissza.²⁰

Hogy a Szovjetunió részéről fenyegető veszély mennyire nem felelt meg a valóságnak és Magyarország irányában éppen a szomszédos Szovjetunió eltökélt békeakarata volt a jellemző, azt — utólag — maga Horthy is kénytelen volt elismerni önéletrajzában.²¹ Horthy, hogy a felelősséget magáról elhárítsa, egykori miniszterelnökét, Bárdossyt ülteti a vádlottak padjára, aki állítólag annak idején elhallgatta volna előtte Molotovnak Kristóffy által küldött üzenetét.²² Nagyon gyenge lábon áll Horthy védekezése, ha figyelembe vesszük, hogyan fogadta a hírt a szovjet—német háború kitöréséről. Amikor

²⁰ Procès... VII. köt. 339. o. — Document URSS—150. — Hogy a tényleges helyzetet milyen módon hamisították meg, arra fényt vet Újszászy vallomása: „Mon supérieur immédiat, le général Laszlo en tant que chef du groupe d'opérations, ordonna au deuxième Bureau de l'État-Major d'établir un rapport qui confirmerait que quatorze groupes de combat soviétiques seraient massés sur la frontière hongroise, y compris huit groupes motorisés. Ce rapport fut rédigé par le colonel Cornell Hidai du Service de renseignements.”

„Je voudrais faire remarquer ici que, des explications fournies ultérieurement par le deuxième Bureau de Grand État-Major royal hongrois, il ressortit que seulement quatre groupes de combat soviétiques se trouvaient véritablement à la frontière hongroise. Je fis part de cette circonstance, conforme aux faits, au général Werth et au général Laszlo, mais ce dernier m'ordonna de modifier mon rapport, véridique et objectif, conformément à ses désirs.”

²¹ Horthy: i. m. 235—236. o. — „Am 26. Juni traf plötzlich die Meldung ein, Kassa (Kaschau) und Munkács seien bombardiert worden. Nach dem Bericht des Generalstabschefs Werth hatte die sofort durchgeführte Untersuchung ergeben, daß der Angriff von sowjetischen Flugzeugen ausgeführt worden sei. Auf Bombenresten war der Herstellungsvermerk einer Leningrader Fabrik gefunden worden. Damit war die »Provokation« erfolgt, und am 27. Juni wurde amtlich bekanntgegeben: Ungarn betrachtet sich infolge der wiederholten völkerrechtswidrigen sowjetrussischen Luftangriffe auf ungarisches Hoheitsgebiet als im Kriegszustand mit der Sowjetunion befindlich.

Ich kann Bárdossy den Vorwurf nicht ersparen, daß er mir in der kritischen Situation jener Tage ein Telegramm unseres Moskauer Gesandten verheimlicht hat, was ich erst drei Jahre später erfuhr und was Bárdossy, eindringlich von mir befragt, schließlich auch zugegeben hat. In diesem Telegramm hat Gesandter Kristóffy berichtet, daß Molotow Ungarn, falls es neutral bleibe, eine sowjetische Unterstützung in der Siebenbürgenfrage versprochen hatte. Um dieses Angebot zu bekräftigen, war unserer Gesandtschaft gestattet worden, noch acht Tage nach dem 23. Juni in der üblichen Weise chiffrierte Telegramme nach Budapest zu schicken. Moskau dementierte auch energisch, daß die »provokierenden« Bombenangriffe auf ungarische Städte von sowjetischen Flugzeugen ausgeführt worden seien.

Molotows Versprechen gegenüber Kristóffy war gewiß von fragwürdigem Wert; Großmächte sind damit sehr großzügig, wenn es sich darum handelt, kleine Staaten in einen Krieg hineinzuziehen oder davon fernzuhalten, besonders wenn die Einlösung auf Kosten anderer geschehen soll. Das Moskauer Dementi aber entsprach den Tatsachen — und nicht der Bericht unseres Generalstabschefs!”

²² A Bárdossy-per. II. rész, 23. o. — „Az elnök ismertette a Kristóffy-féle táviratot, amely szerint a külügyi népbiztos érintkezésbe lépett vele a német—orosz konfliktussal kapcsolatban. »Közölte velem — jelenti a sürgönyben Kristóffy —, hogy a szovjet kormánynak nincs követelése vagy támadó szándéka Magyarországgal szemben, az események gyors menete folytán azonban a szovjet kormánynak tudnia kellene, hogy

1941. június 22-én Erdmannsdorf német követ átadta Horthynak Hitler levelét, mely a Szovjetunió elleni háború előkészítésével kapcsolatban — többek között — köszönetet mondott Magyarország kormányzójának²³ egyrészt a szovjet—magyar határon végrehajtott erődítési munkálatokért, másrészt a magyar csapatösszevonásokért, melyek a támadás időpontjában lekötötték és sakkban tartották a szovjet erőket, — Horthy, Erdmannsdorf szávaival élve. „Lévén a bolsevizmus elleni öreg keresztesvitéz, örvendezett a hírek hallatára”.²⁴ A kassai provokáció kitűnő alkalmul szolgált Horthynak, hogy régen melengetett tervét, a Szovjetunió megsemmisítéséhez való katonai hozzájárulást megvalósíthassa.²⁵ A Szovjetunió elleni háborúba való bekapcsolódás indoka, a Kassa elleni légitámadás, közönséges provokáció volt, ezt Horthy késői beismerésén túl más adatok is alátámasztják. Újszászy István, aki 1939 májusától 1942 júliusáig a vezérkar kémelhárító osztályának a vezetője volt, és mint ilyen jól ismerte a dolgokat, kihallgatásakor elmondotta, hogy a kassai bombázás tervét német és magyar katonai körök együttesen tervezték. Fütterer, Németország légügyi attaséja és annak helyettese, valamint László Dezső (ezúttal már tábornok), a vezérkar hadművelleti csoportfőnöke voltak a diverzió előkészítői.²⁶ Az akció végrehajtása után a német és magyar hadvezetőség gondoskodott arról, hogy kellő propaganda segítségével növeljék a háborús hisztériát és oly politikai légkört teremtsenek, mely kedvez a Szovjetunió elleni hadüzenet megtételéhez.²⁷

*

A Szovjetunió elleni háború másképpen alakult, amint azt Hitler vagy Horthy elképzelték. Németország ellen, ha későn is, de végső fokon hatalmas hitlerellenes koalíció alakult ki, melynek főereje a Szovjetunió lett. A katonai és diplomáciai erőviszonyok alakulása, különösen a szovjet hadsereg sztalin-

Magyarország résztvesz-e a háborúban, avagy semleges magatartást tanúsít.« Kérte a külügyi népbiztos Kristóffy, hogy lépjen érintkezésbe kormányával. Kristóffy ezt meg is ígérte. Megjegyezte, nem tartja valószínűnek, hogy Magyarország szándékoznék háborúba keveredni Oroszországgal. Ezután utasítást kért a táviratban.”

²³ C. A. Macartney: *October fifteen, a history of modern Hungary* (Edinburgh, 1957) II. köt. 21. o. — „As to the attitude of Hungary, I am convinced that she will, in her national consciousness, appreciate my action. Here I should like to thank Your Serene Highness for the understanding measures taken by the Hungarian Army, which, by the mere fact having strengthened its frontier defences, will prevent a Russian flank attack and hold Russian forces down.”

²⁴ Ua. II. köt. 21. o.

²⁵ A Bárlossy-per. II. rész. 25. o. — „Bárdossy ezután az elnök felszólítására elmondta az orosz hadüzenet történetét. Ismét a kassai »támadást« emlegette és a volt kormányzó szavait idézte, aki kijelentette volna: »lesülne arcomról a bőr, ha nem válaszolnánk a kassai bombázásra.”

²⁶ Procès . . . VII. köt. 339. o. — Document URSS—150. — „Ces plans émanaient du général Fuetterer, de son adjoint le colonel Frimond et du général Laszlo. Ils proposaient de faire bombarder, le cas échéant, les régions frontalières de la Hongrie, avec des bombes de provenance soviétique, par des avions allemands camouflés en avions soviétiques.”

Magyarország tiszti cím- és névtára. XLVIII. évfolyam. — L.: a német követség személyi összetételét. Légügyi attasé: Cuno Heribert Fütterer alezredes.

²⁷ Procès . . . VII. köt. 339—340. o. — Document URSS—150. — Le 24 juin 1941 — si je me souviens bien à midi trente — je fus avisé que des avions soviétiques bombardaient Rahero en Russie subcarpathique et qu'ils avaient mitraillé des trains dans les environs de cette ville. L'après-midi de ce même jour, nous apprîmes que des avions soviétiques bombardaient Roschitze. Le Conseil de la Couronne, présidé par le Régent, se réunit le soir même et, „étant donné l'importance de la provocation de la

grádi győzelme erősen éreztették hatásukat a magyar belpolitikai fejlődésre. Horthy, aki menetközben Bárdossyt leváltotta, az új miniszterelnöknek. Kállaynak a segítségével, kétségbeesett kísérletet tett, hogy a nyugati hatalmakkal való megegyezés útján kikerüljön a kátyúból.²⁸ Horthyék manőverezése nem maradt rejtve a németek előtt, és amidőn Horthyt 1943 áprilisában Hitlerhez rendelték, tudatták vele, hogy nem ismeretlenek előttük a magyar kiugrási törekvések.²⁹

1943 második felében és 1944 elején a hitleri koalíció szétesése megkezdődött. Olaszország kiválása után az a veszély fenyegette Németországot, hogy bolgár, finn, román és magyar csatlósai is követik az olasz példát.³⁰ A veszély elhárítására két lehetőség kínálkozott: nyílt erőszak alkalmazása vagy oly belpolitikai fordulat biztosítása az egyes országokban, mely a hitleri Németországhoz való viszony megjavulását eredményezi. Mindkét módszer alkalmazásának voltak hívei, de ellenzői is német vezető politikai és katonai körökben. 1941. március 11-iki keltezésű az az emlékirat, melyet az SD központja³¹ készített Hitler számára. Tárgya: Magyarország teljes alávetése³² és annak sürgető volta. Ami a végrehajtás módjait illeti, azokat illetőleg két változatra utal: az egyik a nyílt erőszak, a fegyveres intervenció, — a másik az „evolúciós” módszer, az ún. ötödik hadoszlop felhasználása. A katonai

Russie soviétique”, décide de lui déclarer la guerre. Je suis convaincu que les bombardements en question furent effectués par des avions allemands portant des signes distinctifs russes. Ma conclusion se base sur les faits suivants:

a) Le Général Fuetterer et la propagande allemande firent une publicité très étendue à ces bombardements;

b) Le général Laszlo me donna immédiatement l'ordre, par l'intermédiaire de la section de propagande du deuxième Bureau de Grand État-Major royal hongrois, d'obtenir des photographies des restes des „bombes soviétiques” et de les faire publier dans la presse des États fascistes.

c) Le général Fuetterer, le général Laszlo et colonel Frimond firent répandre, sous le manteau, le bruit que des pilotes slovaques au service de la Russie avaient bombardé Roschitz; la précision du bombardement était expliquée par le fait que ces pilotes connaissaient bien la région.”

[A helységneveknél a szövegben található Rahero esetében Rahóról, Roschitz esetében pedig Košice-ről, illetve Kassáról van szó.]

²⁸ Horthy: i. m. 251—261. o. — Nicholas Kállay: Hungarian premier. (Newyork, 1954). 129—177. o. — L.: Ullein-Reviczky Antal: Guerre allemande — paix russe. (Neufchatel). — François Honti: Le drame hongrois. (Paris, 1949). — John Flournoy Montgomery: Hungary, the unwilling satellite. (Newyork, 1947). — C. A. Macartney: October fifteenth... II. köt.

²⁹ Procès... XXXV. köt. — Document D—736. — 426—331. o. — L. az 1943. április 17-i klessheimi találkozó jegyzőkönyvét.

Vö. Paul Schmidt: Statist auf diplomatischer Bühne 1923—1945. Erlebnisse des Chefdolmetschers im Auswärtigen Amt mit den Staatsmännern Europas (Bonn, 1951). 552—553. o.

³⁰ Az Imrédy-per. II. rész. 48. o. — L.: Sztójay vallomását.

³¹ Nazi Conspiracy and Aggression. II. köt. 248—302. o. — Az SD-t 1932-ben az SS vezetője, Himmler hozta létre „Sicherheitsdienst des Reichsführers SS” néven. Élére Heydrich került, az SD feladata a felderítő munka volt. Miután a nácik hatalomra kerültek, az SD, a Gestapo (Geheime Staatspolizei) és a Kripo (Kriminalpolizei) között a szervezeti kapcsolat mind szorosabb lett és 1937 őszén Reichssicherheitshauptamt néven közös központ alá kerültek. 1942 nyarán, Heydrich halála után egy ideig Himmler volt a vezetője, majd 1943 elejétől a háború végéig Kaltenbrunner állt az élén. 1944-ben a katonai kémelhárítás is hatáskörébe került.

³² Procès... i. m. XXXV. köt. 358—365. o. — Document D—679. — A függelékben I. a teljes szöveg magyar fordítását.

Vö. Trials of war criminals... XIV. köt. 630—631. o.

intervenció lehetősége már 1944 elején felmerült, és pedig nemcsak Magyarországgal, hanem Romániával szemben is. Számolva esetleges román kiugrással, 1944 január végén német részről hozzáfogtak Románia megszállását előkészítő hadműveleti terv kidolgozásához.³³ végrehajtásában — kezdetben — helyet kívántak biztosítani a szlovák és magyar csatlósok igénybevételének is.³⁴ Jellemző, hogy a Magyarország megszállását tartalmazó hadműveleti terv viszont román és szlovák katonai erők bevetését irányozta elő.³⁵ Magyarország katonai megszállása hadműveleti tervének, melynek fedőneve „Margarethe I”³⁶ volt, végrehajtása egyrészt összefüggött a román, másrészt a magyarországi belpolitikai helyzet alakulásával. A Hitler—Antonescu találkozás, melyre 1944. február 28-án került sor Klessheimban, egyelőre megnyugtatta Hitlert, ami Romániát illeti. Minden engedmény Románia irányában kiélezte viszont — Erdély kérdésében — a román—magyar viszonyt és nehezítette a német—magyar alkut.

A Magyarország katonai megszállását előírányzó „Margarethe I” hadműveletre vonatkozó utasítások — Hitler aláírásával — 1944. március 12-én készen állottak. A végrehajtás azonban, bár közeli dátumát kitűzték, egyelőre haladékot szenvedett.³⁷ Közrejátszott, hogy időközben, március 11-én elkészült az SD memoranduma, melynek megfogalmazásában részt vett Höttl is, aki mint az SD külföldi hírszerző osztályának helyettes vezetője, közelebbről ismerte a magyarországi helyzetet.³⁸ Az eredeti szöveg elég borulátóan ítéli meg az erőszakos megoldás kilátásait. A módosítások, melyeket a fogalmazáson utólag végrehajtottak, a pesszimista alaphangot igyekeznek ugyan tompítani, de maguk is az evolúciós út lehetősége mellett foglalnak állást.³⁹ Az utóbbi variációnak a kulcskérdése viszont az volt: sikerül-e Horthy révén a belső jogfolytonosságot biztosítani és kifelé azt a látszatot kelteni, mintha Németország és Magyarország között töretlen lenne a szövetség.⁴⁰

A memorandum hangja világos bizonyítéka volt annak, hogy Németország nagyon kritikus helyzetben van. A magyar politikai és katonai vezetésnek ezt ki lehetett, ⁴¹ sőt ki kellett volna használnia. 1944 márciusában egymást érték a jelentések és hírek, hogy német csapatösszevonások folynak Magyarországra irányában.⁴² Amidőn Horthy Hitler meghívására 1944. március 17-én

³³ *Andreas Hillgruber: Hitler, König Carol und Marschall Antonescu. Die deutsch-rumänischen Beziehungen 1938—1944.* (Wiesbaden, 1954). 178. o. — A PS. — 1794. számú dokumentumot, amelyre a szerző hivatkozik — sajnálatos módon — a háborús főbűnösök perének tárgyalásáról nyomtatásban megjelent jegyzőkönyvek nem tartalmazzák.

³⁴ Uo. 178. o.

³⁵ Uo. 178. o. — Procès... XXXV. köt. — Document D—679. — 360—362. o. — L.: az emlékiratnak Románia, illetve Szlovákia igénybevételére vonatkozó részeit.

³⁶ *Trials of war criminals... XIV. köt. 626. o. — Horthy: i. m. 261. o. — Hillgruber: i. m. 178—181. o. — C. A. Macarthey: i. m. II. köt. 226—229. o.*

³⁷ A Szálasi-per. (Bpest, 1946). II. rész, 11. o. — Procès... XXXV. köt. — Document D—679. 359. o. — *C. A. Macarthey: i. m. 224—225. o.*

³⁸ A Szálasi-per. 11. o. — Procès... XXXV. köt. — Document D—679. 359. o. *C. A. Macarthey: i. m. 224—225. o.*

³⁹ Procès... XXXV. köt. — Document D—679. 358—365. o. Vö. a lábjegyzetben található részleteket az utólagos változtatásokkal.

⁴⁰ Uo. XXXV. köt. 362—364. o.

⁴¹ *Czebe Jenő és Pethő Tibor: Magyarország a második világháborúban. A háborús évek katonai története.* (Bpest, 1946). 40—43. o.

⁴² *Horthy: i. m. 261. o. — Kállay: i. m. 407—408. o. — C. A. Macarthey: i. m. II. köt. 230. o. — Az Imrédy-per. 43. o.*

Németországba utazott, politikai és katonai körökben számoltak Magyarországra megszállásával. Ghyeczy külügyminiszter, aki elkísérte útjára Horthyt, az elutazás előtt megállapodott Szentmiklóssyval néhány rejtjeles mondatban. Az egyik így szólt: „Kérem tudassa a feleségemmel, hogy jól vagyok.” Valódi értelme ez volt: „Katonai megszállástól kell tartani.”⁴³ Mire a sürgöny megérkezett, már kész volt az alku Klessheimban Hitler és Horthy között. Horthy vállalta a szerepet, hogy mint államfő törvényes alapot kölesönözzön Magyarország megszállásának.⁴⁴ Dicséretképpen állapította meg a német hírszolgálati iroda (D. N. B.) 1944. március 23-án, azon a napon, amikor a Sztójay-féle bábkormány Horthy megbízásából megalakult, miszerint nem pusztán véletlen, hogy az az ember, aki ezúttal megmentette Magyarországot az, aki egykor már megtette: Horthy Miklós.⁴⁵

Horthy 1944. március 19-e után csak figura volt Hitler kezében, aki 1944. március 19-i rendeletével Edmund Veessenmayert tette meg magyarországi teljhatalmú megbízottjává,⁴⁶ Veessenmayernak, mint Keppler munkatársának és protezsáltjának⁴⁷ nagy gyakorlata volt más országok önálló állami létének ún. evolúciós úton való aláadásában. Reá esett a választás,⁴⁸ annál is inkább, mert már több ízben is járt Magyarországon és jelentéseiben részletesen foglalkozott a magyar belpolitikai helyzettel. Veessenmayert első ízben 1943 tavaszán küldték Magyarországra, tapasztalatait és javaslatait az 1943. április 30-i jelentésében foglalta össze.⁴⁹ Amidőn 1943 novemberében, a Standard gyár igazgatóság tagjaként szerepelve, Veessenmayer újból Magyarországon tartózkodott és a szélső jobboldal élvonalbeli képviselőivel sorozatos megbeszéléseket folytatott.⁵⁰ Észrevételeit újabb jelentésben (1943. december 10.) össze-

⁴³ *Kállay*: i. m. 420. o.

⁴⁴ *Horthy*: i. m. 265—266. o. — *Kállay*: i. m. 430—431. o. — *Schmidt*: i. m. 577—578. o. — *Nazi Conspiracy and Aggression*. VIII. köt. Vö. Ifj. Horthy Miklós vallomása. 756—769. o.

Ua. Supplement B. 1208—1211. o. — L.: Ribbentrop 1945. szept. 13-i kihallgatását.

Trials of war criminals. XIII. köt. 491—499. o. L.: Veessenmayer kihallgatását 1948. júl. 21—23-án.

⁴⁵ *C. A. Macarthey*: i. m. II. köt. 252. o.

⁴⁶ *Trials of war criminals*... XIII. köt. Document NG—5522. 336—337. o.

⁴⁷ Uo. XIV. köt. 646. o. — A vádirat Veessenmayerral kapcsolatban a következőket állapítja meg: „Veessenmayer was a protege of the defendant Keppler and was employed in what was then known as the Keppler Office. He was an enthusiastic and convinced Nazi. He was detailed to accompany Keppler when the latter was sent to Austria shortly before the Anschluss, and later was given special assignments to Danzig immediately before the Polish invasion, and to Croatia shortly before the invasion of Croatia, and again when fighting broke out there, and in 1943 was sent twice to Hungary to conduct secret investigations regarding the political situation there. He was also sent to Slovakia in connection with the anti-Jewish campaign in that area. He was selected for these and his final mission as Minister and Plenipotentiary to Hungary because of his ability, courage, and devotion to the Nazi program.”

Procès... XVI. köt. 170. o. — Paul Schmidt, Hitler egykori tolmácsa tanúvallomásában utalt arra, hogy Németországnak Délkelet-Európa irányában való áttörésében — Ausztrián keresztül — diplomáciai téren nagy szerepet játszottak Keppler és Veessenmayer.

⁴⁸ *C. A. Macarthey*: i. m. II. köt. 228—229. o. — *Az Imrédy-per*. II. rész 44. o.

⁴⁹ *Trials of war criminals*... XIV. köt. 648—649. o. — Vö. *Az Imrédy-per*. 82—86. o. — Veessenmayer tanúkihallgatása a magyar háborús főbűnösök perének tárgyalása alkalmával.

⁵⁰ *Horthy*: i. m. 257—258. o. — Vö. *Az Imrédy-per*, a Bárdossy-per és a Szálasi-per idevonatkozó részleteivel.

gezte. A második jelentés alapgondolata lényegében megegyezik az elsővel, azt csupán továbbfejleszti és pontosabban körülírja. Főbb pontjai a következőkben foglalhatók össze: sürgős intézkedésre van szükség; a német sajtónak szakadatlanul gyengíteni kell az ellenfél morálját, de úgy, hogy különbséget tegyen a kormányrendszer és a nép között; állandó és mind élesebb bírálat a zsidókérdésben; megbeszélések magyar diplomaták és a külügyminisztérium újságírói között; csapatösszevonások a magyar-német határ különböző pontjain; Horthy meghívandó Hitlerhez vagy Budapestre küldendő vezetők német személyiségek, mint Göring vagy Himmler; Horthy esetében a kesztyűs kéz politikáját váltogatni kell az erős kéz politikájával; kereken követelni kell a jelenlegi kormány eltávolítását, minden részletesebb indokolás nélkül; új miniszterelnök kinevezése; a budapesti német követség újjászervezése; esetleg politikai megbízott kiküldetése nagy hatáskörrel bizonytalan időtartamra; esetleg speciális, magasrangú német katonai tanácsadónak — állandó jelleggel — Horthy mellé való kirendelése; az új minisztérium tagjainak gondos kiválogatása a hasonlóképpen gondosan megválasztott új miniszterelnök által; öt kerület élére nagy hatáskörrel rendelkező megfelelő biztosok kinevezése, akiknek „vérebeknek kell lenniök» (»who must be bloodhounds«); azonnali intézkedés a zsidókérdésben előre összehangolt terv alapján; . . .”⁵¹

Veesenmayer — amint kiderül — az adott helyzetben nem sokra becsülte a Szálasi-féle csoport értékét. Németország szempontjából előnyösebbnek és biztatóbbnak tartotta, ha az „elegánsabb megoldást”⁵² választja és egyrészt Imrédy, Bárdossy vagy hozzájuk hasonló kaliberű jobboldali politikusok, másrészt Horthy segítségével hajtja végre a fordulatot.⁵³ Amint az 1944. március 19-i események igazolták, Magyarország alávételének Veesenmayer által képviselt koncepciója — átmenetileg sikerre vezetett. A tét nagy volt, de Horthy jóvoltából Hitlerék — egyelőre az ún. evolúciós úton —

⁵¹ Trials of war criminals . . . XIV. köt. 651—652. o. — Document NG. — 5560. alapján.

⁵² C. A. Macarthey; i. m. II. köt. 249. o.

⁵³ Trials of war criminals . . . XIV. köt. 650—651. o. — Document MG. — 5560. — „To sum up even a Hungarian Government represented by the relatively top men of the (National) opposition today can be viewed as a temporary solution, and a realistic expediency. It will only gain full value for the Reich if besides, or rather in addition, a German custodian will be placed in an appropriate manner.”

„These men are honest and violent opponents of bolshevism. They can be lined up with a 'liberated' Reichsverweser and might amount to an important relief for the Reich by fighting bolshevism and Jewry.”

„Of all the personalities of the national opposition, former Minister President Imredy appears to me still the fittest figure. He is mentally most alert, his personality and character are well integrated; he disposes of a certain reputation; and his followers in the country are also well organized. For reasons of transitional expediency parts of the present government party could be enlisted either for cooperation or for liquidation of their own past.”

„The objection of the Reichsverweser designating Imredy as insupportable is correct. This objection results from Imredy's efforts in his previous capacity as Minister President especially in the field of the Jewish question and the land reform. I am definitely convinced that the Reichsverweser will accept any Minister President without ado if the Fuehrer demands or even desires it, just to save himself and his dynasty and to live to see his dream fulfilled to become a duke.”

Vö. Az Imrédy-per. II. rész. 83—86. o.

Vö. A Szálasi-per. II. rész. 153—155. o.

elérték, amit az SD 1944. március 11-i memoranduma célul tűzött ki,⁵⁴ és melyet Veessenmayernak Hitler által aláírt megbízólevelé harmadik pontja úgy fogalmazott meg, hogy a végsőkig ki kell aknázni az új magyar kormány segítségével azokat az erőforrásokat, amelyek a háború viteléhez szükségesek.⁵⁵

Jogosan adódik a kérdés: mi a magyarázata annak, hogy 1944. március 19-én a németek ellenállás nélkül alávetették azt az országot, melynek népe oly ragyogó szabadságharcos múlttal diszekehdhet. Mi az oka annak, hogy 1944 tavaszán, amikor még Horthy és kormánya is arra kényszerült, hogy a kossuthi koncepció egyes töredékeire apelláljon, a magyar nép egészséges erői nem voltak képesek arra, hogy 1848—1849 nagy hagyományainak megfelelően, ha későn, de felsorakozzanak a függetlenség és szabadság, a demokratikus és szocialista fejlődés elsőszámú ellensége, a hitleri Németország elleni harchoz?

Meghaladná e rövid közlemény kereteit, ha kísérletet tenne, hogy sokoldalúan és összefüggéseiben tárja fel — vagy akár csak felsorolja — azokat a tényezőket, melyek 1944. március 19-hez vezettek. Ezúttal csak egy tényezőt kíván kiragadni, mely — eszmei szempontból — komoly szerepet játszott abban a tervszerű és tudatos félrevezetésben és történelemhamisításban, amely 1848—1849 örökségével általában, Kossuth koncepcióival pedig különösen végbement. A minisztertanács 1944. január 25-i ülésén a nemzetvédelmi propaganda miniszter előterjesztésére a minisztertanács jóváhagyta azokat az irányelveket és rendelkezéseket, amelyekre a március 20-án, Kossuth halála évfordulóján tartandó országos ünnepek alkalmával került volna sor. Az 1944. évi Kossuth-megemlékezések programterveze — bevezető részében — ismerteti azokat a politikai és eszmei szempontokat, melyek az ünnepek folyamán hangsúlyozandók és kidomborítandók. „Az ünnepek vezető gondolatai — hangzanak a bevezető sorok — a következők lennének: I. A függetlenség és szabadság gondolata. — II. A magyar ellenállás gondolata. — III. Az alkotmányosság, a jogegyenlőség és a népi politika gondolata. — *Érzé-*

⁵⁴ Procès . . . I. m. XXXV. köt. 360. o. — Document D—679. — A magyar térségre utalva, az emlékirat a következőket mondja: „Die lebensnotwendigen Forderungen des Reiches an diesen Raum lauten jetzt:

1. Volle Ausschöpfung aller wirtschaftlichen, insbesondere landwirtschaftlichen Hilfsquellen zur Sicherung der deutschen und europäischen Ernährungsbasis im Hinblick auf den Ausfall der ukrainischen Gebiete.

2. Einsatz aller Menschenreserven für die Kriegsführung und 3. volle Entspannung um auch die rumänischen Truppen für den Einsatz an der Ostfront freizumachen.”

⁵⁵ Trials of war criminals . . . XIII. köt. 336—337. o. — Document NG—2947. — „3. The Reich Plenipotentiary is to ensure that the entire administration of the country, as long as German troops are there, is carried out by the new national government his guidance in all fields, and with the object of utilizing to the fullest all the resources the country has to offer, in particular the economic possibilities, for the joint conduct of the war.”

Vö.: uo. XIV. köt. 625—631. o. — Az első lépés a zsidók deportálása, kényszermunkára és halálba való hurcolása volt, de a hitleri Németország igénye ezzel nem nyert kielégítést.

Vö.: Az Imrédy-per. II. rész. 37. o. Jaross Andor, a Sztójai-kormány belügyminisztere vallomásaiban a következőket mondotta: „Azt akartuk, hogy a háború szolgálatába állítsuk a hátsó országot termelésével és a maga aktivitásával.”

Vö.: A Szálasi-per. II. rész. 18. o. „Elnök: . . . Szeptember 16-án volt Önnek egy megbeszélése Greifenberg tábornokkal. Ekkor Ön azt mondotta Greifenbergnek, hogy az Ön felfogása szerint a totális háborúba való bevetése céljaira Magyarországnak 800 000—1 000 000 főnyi hadsereg áll rendelkezésére, csupán felszerelni kell a német hadiiparnak, mert a magyar ipar felszerelni képtelen.”

„Szálasi: Igen.”

keltetendő: A honvédség megteremtése és dicsősége, valamint Kossuth nagyvonalú nemzetiségi és középeurópai koncepciója, továbbá a pánszláv veszéllyel szembeni állásfoglalása.”⁵⁶

A tervezet a továbbiakban részletezi, hogy hol, mikor, kiknek a közreműködésével vegyék ki a részüket az ünnepségekből az országgyűlés két háza és a kormány, a törvényhatóságok és a községi képviselőtestületek, a katonaság, az ifjúság, a társadalmi szervezetek, a rádió,⁵⁷ a színházak, a film, a sajtószolgálat, a könyvkiadás,⁵⁸ az ún. Nemzetvédelmi Akadémia és a kiállítások. A tervezet egésze arról tanúskodott, hogy Horthyék — történelmileg teljesen más helyzetben — egy kalap alá akarták venni a Szovjetuniót és az egykori cári Oroszországot. Az 1848—1849-es eseményekre való hivatkozás csak arra volt hivatva, hogy az eszmei alapot biztosítsa ahhoz a politikai, diplomáciai és esetleg katonai átálláshoz, mely — ezúttal — a nyugati imperialista nagyhatalmak szolgálatában, lehetővé tette volna a csendőr szerepének betöltését a Dunamedencében és a zsoldos szerepének a vállalását a Szovjetunió elleni újabb agresszióhoz.⁵⁹

*

I. függelék

D—679. DOKUMENTUM.

A REICHSSICHERHEITSHAUPTAMT MEMORANDUMÁNAK A TERVEZETE, 1944 MÁRCIUSÁBAN, MAGYARORSZÁGNAK A BIRODALOMBA VALÓ BEKEBELEZÉSÉNEK A LEHETŐSÉGEIRŐL; KATONAI INTERVENCIÓ HÁTRÁNYAI; JAVASLAT EVOLÚCIÓS MEGOLDÁSRA HORTHY ÁLLAMCSÍNYJE ÚTJÁN; AKIHEZ EL LEHETNE JUTTATNI A FÜHRER ÜZENETÉT PAPEREN-FAJTA DIPLOMATA ÚTJÁN; ÚJ KORMÁNY MEGALKALÍTÁSÁRA ALKALMAS MAGYAR SZEMÉLYISÉGEK (TÁRGYALÁSI JELZET: GB—503).⁶⁰

LEÍRÁS:

Széljegyzet I. oldal fenn baloldalt: első sor fekete ceruza, második sor vörös, harmadik sor kék, negyedik sor viola, ötödik sor narancs | lapszámok fenn középen 1—7 tintával, éspedig 2—4 eredetileg II—IV, 5—7 eredetileg V—VII (eredeti számok gépirással, tintával áthúzva) | I. oldalon fenn jobboldalt: „24” karikában (kék) | 5-ös lap hátlapján levélfej: „Der Chef der Sicherheits-

⁵⁶ O. L. M. E. Min. tan. jegyzőkönyv. — Csat. az 1944. évi január hó 25-iki min. tan. jkv. 65. pontjához.

⁵⁷ Uo. A rádióra vonatkozó 4-ik pont, a következőket tartalmazza: „Kívánatos lenne, hogy a magyar rádió már az ünnepi hetet megelőző időben tartson több Kossuthal foglalkozó felolvasást. Ezek közül egyet — az ünnepségek jelentőségéről — Zilahy Lajos tartana, egy másiknak pedig Kossuthnak a törökországi emigrációból a pánszláv veszélyről írott levelét kellene ismertetni.”

⁵⁸ Uo. A kiadványokkal foglalkozó rész 2-ik pontja kimondja, hogy az ünnepségek alkalmával jelenjék meg a Nemzeti Könyvtárnak kettős száma, a 3-ik pont pedig előírja, hogy létesüljön megállapodás az Athenacum Könyvkiadó Vállalattal, hogy adjon ki egy kb. 25 ív terjedelmű szemelvénykötetet Kossuth műveiből. Nem kell hozzá külön kommentár, hogy a válogatásnak is az ismertetett irányelvek szerint kellett volna megtörténnie.

⁵⁹ Kállay: i. m. 397—406. o.

⁶⁰ Procès... Tome XXXV. Documents et autre matériel de preuve. Numéro D—039 à Numéro D—906. 358—365. o.

polizei und des SD, Bitte in der Antwort vorstehendes Geschäftszeichen u. Datum anzugeben, Berlin SW. 68, den . . 19. Wilhelmstrasse 102" (nyomtatva), kitöltve : „VI E" illetve „11. März . . 44", alatta levélkezdet : „An den Herrn Botschafter von Hewel, dzt. Berchtesgaden. Mein lieber Hewel! Seitdem ich vom" (gépírással) | a szövegben kézírásos, amennyiben a közlésben kiemelve, ceruza és (apró részletekig) aláhúzva vagy megjelölve kék ; egyes szavaknak és fordulatoknak nagyszámú javítása (gépírással és tintával) a közlésben nem emeltetett ki.*

1*

aláhúzás nélkül = Krallert :: — ::

:: — :: = Weneck :: — ::

:: — :: = Kaltenbr. :: — ::

:: — :: = Höttl :: — ::

:: — :: = Urban :: — ::

A Birodalom oldaláról nézve távoli perspektívában a magyar térségnek, mint a régi Habsburg hatalmi terület egyik lényeges részének a bekebelezése elengedhetetlen.

Ez a cél *katonai intervencióval*¹ vagy evolúciós úton érhető el.

Magyarországnak a Birodalom szempontjából való rendkívüli geopolitikai és gazdasági jelentősége ellenére, a német külpolitika az utolsó években nem tett komoly kísérletet, hogy befolyásra tegyen szert a magyarországi fejlődésre, *eltékozva talán a Führer közvetlen személyes kísérleteitől, hogy Horthyt Kállay eltávolításának és a Bethlen-befolyás kikapcsolásának megnyerje.*²

A külpolitikailag egy évszázados múltra visszatekintő magyarok önma-guktól is hajlamosak konspiratív politikára. Német vezérlés kísérleteinek a teljes hiánya szükségszerűen rászoktatta őket arra a hintapolitikára, amely immár túrhetetlen jelleget öltött, :: — :: amint ezt a „bizonyítási eljárás” világosan mutatja.³ :: — ::

*Attól tartok, hogy jövőre egy (?) evolúciós kifejlődés útját haladéktalan katonai akciók elzárhatnák anélkül, hogy a jelenben a katonai és gazdasági potenciálnak a megoldását elérnők.*⁴

Magyar részről mindezzel szemben áll a félelem, hogy a biztosra vett német vereség esetén a bolsevizmus

2

áldozatai lesznek. Ezt a veszélyt csak az angol—amerikai oldalhoz való idejében történő csatlakozással gondolják megszüntethetőnek. Ehhez járul a vezető felsőrétegeknek mély ellenszenvé velünk szemben, akik hordozói vagyunk egy szociális forradalomnak, amely Magyar-

* A sorszám az eredeti irat oldalszámát jelenti.

¹ Eredetileg : „erőszakos megoldással”.

² Kézírással, baloldalt a lapszálon ; eredetileg : „és őt a célnak evolúciós eszköz-
kökkel való eléréséhez szolgálatkészsé tegye”.

³ Aláhúzás vörös.

⁴ Ez a bekezdés külön (nyolcadik) lapon áll és „x” jellel besorolva ; eredetileg : „Ahelyett, hogy annak a szükségességét felismernék, hogy a nagyszámú pozitív erők útján kiinduló pontokat kell keresni megoldáshoz, mely pillanatnyilag a magyar poten-
ciálnak teljes kihasználását is biztosítja és a jövőre az előfeltételeket is megteremti a kitűzött végcél számára, most katonai kényszermegoldásnak a kísérlete fenyeget. Ez a Birodalomnak e térséggel szembeni katonai és gazdasági követeléseinek maradék-
talan teljesítéséhez semmiesetre sem fog vezetni” („semmiesetre sem . . . vezetni” alá-
húzva narancs ; eredetileg : „maradéktalan teljesítését . . . nem fogja elérni” ; javítás
gépírással), „viszont egyszersmindenkorra elzárja az utakat evolúciós kifejlődéshez.”

országban a feudális élet rendjének a fennmaradását, melynek haszonélvezője ez a felsőréteg, tartósan lehetetlenné teszi.

A megfontolás, hogy idejében kell szembeszállni esetleges angol intervencióval, *ugyan fontolóra vehető,*⁵ *én ezt a legnagyobb mértékben valószínűtlennnek tartom, egyrészt a földrajzi helyzet alapján és mivel másrészt egy oly kevéssé valószínű vállalkozás a kockázatmentesen gondolkodó angolokat sem csábítja.*⁶ Viszont azt gondolom, hogy éppen a közelebb nyomuló bolsevizmus a felsőrétegnek a velünk szemben legellenségesebb erőit is, elvesztvén hitüket angol segítség lehetőségében, és a még nagyobb bolsevista veszélytől való félelmükben hamarosan éretté teszi a tárgyalásra.

A Birodalomnak e térséggel kapcsolatos létfontosságú követelései így hangzanak jelenleg :

1. Összes gazdasági, különösen mezőgazdasági segélyforrások teljes kimerítése a német és európai élelmezési bázis biztosításához, tekintettel az ukrán területek kiesésére.

2. Összes embertartalék bevetése a hadviselés számára és 3. teljes enyhülés, hogy a román csapatok is felszabaduljanak a keleti fronton való bevetésre.

A katonai akció, különösen a románok és szlovákok részvétele esetén következő tényállásokat teremt :⁷

3

1. Eddig sohasem látott zárt védelmi front a kommunistáktól egészen a nyilaskeresztesekig ;

2. Lehetetlen minden kormányalakítás, legfeljebb megvásárolt személyek akadnának;⁸

3. Horthy azonnali lemondása ;

4. katonai, politikai és gazdasági káosz. Az ország egyetlen ellenállási központ, legerősebb méretű partizánkodás.

5. És ez a pont egész különlegesen latba esik, tekintettel a jelenlegi német katonai helyzetre — nagyszámú német hadosztályt fog lekötni bizonytalan időre.

A kitűzött célokat tehát nem érjük el. Már a katonai akciónak a tavaszi mezőgazdasági munkák pillanatában való végrehajtása határozottan árt a terméskilátásoknak. Nagybirtok és zsidó közvetítő kereskedelem, melyeknek egyikét sem lehet rövid idő alatt felszámolni, csak hozzá fognak járulni az eredmények csökkenéséhez. A biztosra vehető partizántevékenység a hozam növelésének a reményét végleg kudarcra ítéli.

A magyarok évszázados tapasztalattal rendelkeznek a nemzeti ellenállás szervezésében. Még a régi Monarchia 20 esztendő fáradozásai is 1848 és 1867 között, melyek minden hatalmi eszköz bevetésével mentek végbe, teljes eredménytelenséghez vezettek. Éppen ellenkezőleg, a magyar nemzeti sovénizmusnak a megteremtéséhez és növekedéséhez járultak hozzá döntően. A magyar embertartalékoknak a német hadviselés számára való bevonásáról ilyen körülmények között szó sem lehet. Viszont az általunk megszállt terüle-

⁵ Eredetileg : „volt egyik főérv a kényszermegoldás tervének a létrejötténél”.

⁶ Eredetileg : „Ezzel szemben már a földrajzi helyzet alapján is igen csekélynek tartom inváziós kísérlet valószínűségét.”

⁷ Eredetileg : „A katonai akció különösen a románok és szlovákok részvétele esetén oly nemzeti ellenállási erőket (javítva ahelyett, hogy : „oly nemzeti ellenállást”) hív életre”

⁸ 1-es *-tól a 2-es *-ig szögletes zárójel a lapszálon vörös.

ten végnélküli guerilla háború bontakozik ki. Erdélyben a két felkészült ellenfél összecsapásából előreláthatólag hosszú ideig tartó nagyobb háborús cselekményre kerül sor.

4

Még ha végleges román győzelemnek a kedvezőbb esetét tételezzük is fel, az elszünetett román veszteségek és Észak-Erdély fékentartásának a szükségessége a román csapatoknak keleten való bevetését legalábbis hónapokra, de valószínűleg tartósan lehetetlenné teszi. Nem látjuk tehát azonnal reményeinknek a teljesülését, elzárjuk valószínűleg az utat is későbbi megbékülés és végső megoldás elől, azontúl messzeható stratégiai és külpolitikai reakciókat váltunk ki. Az ellenfél által a frontjaink mögött operatív szándékkal teremtett nyugtalansági zónák egy felkelő Magyarország és harcban álló Erdély útján övezetté zárnak, azokat az Adriától a Keleti-tengerig terjed. Mi ezáltal egyidejűleg megszakítjuk azokat az utánpótlási vonalakat, amelyeknek biztosított működése a keleti front déli szárnya szempontjából létfontosságú. Ha a szovjet-orosz szándék, hogy a Kárpátokon túli, azokkal párhuzamosan ható utánpótlási vonalakat, egyiket a másik után levágják, az utolsó vasútvonal megszakításával sikerül, egyedül a Kárpát-medencén keresztül haladó utánpótlási vonalak a bázisai a további ellenállásnak. De a ma egyedül biztos utánpótlási vonalak a Balkán irányába, melyek tekintettel partraszállásra ott⁹ létfontosságúak, veszélyeztetve lesznek.

Csaknem ugyanolyan súlyosan esnek latba előreláthatólag a külpolitikai kihatások. Az ismételten ellenkező végletbe csapódó német magatartás Erdély kérdésében még a baráti külföldön is oly presztízs-veszteséget von maga után, hogy *kétségbe fogják vonni*¹⁰ képességünket és akaratunkat az európai újjárendezést illetően. *Nyomasztóak lesznek*¹¹ a kihatások még baráti államokra is, mint Bulgáriára, attól fognak ott tartani, hogy esetleges német megegyezés a szerbekkel vagy görögökkel egy napon újból Macedoníanak vagy Tráciának az elvesztéséhez vezet. Így az angol-amerikai oldal karjaiba hajtjuk a bolgárokat is, *akik igyekezni fognak*,¹² idejében végrehajtott fordulattal a megszerzett területeket *maguknak onnan garantáltatni*. (Seevoff)¹³

5

Egészen hasonlóak az előrelátható kihatások Finnországra, a balti államokra stb.

Meg vagyok tehát győződve, hogy a szándékozott katonai *intervenció*¹⁴ a kijelölt célokat *nem feltétlenül*¹⁵ éri el, hanem *nehezen áttekinthető*¹⁶ stratégiai és külpolitikai helyzeteket¹⁷ teremt. Evolúciós alapon való újjárendezésnek sikerült kísérlete *mindenesetre*¹⁸ jelentené:

*1. belpolitikailag konszolidált németbaráttá igazított Magyarországot.¹⁹

⁹ Eredetileg: „Törökországgal való háborúra vagy partraszállásra a Balkánon”.

¹⁰ A kézírásos helyett eredetileg: „egy ember sem hiszi”.

¹¹ Eredetileg: „Megsemmisítőek kellenek, hogy legyenek”.

¹² Eredetileg: „abban az igyekezetben”.

¹³ Eredetileg: „megtarthassák”.

¹⁴ Eredetileg: „kényszerrendszabály”.

¹⁵ „a kitzűzött célokat nem feltétlenül” helyett eredetileg: „nemesak, hogy a kitzűzött céloknak egyikét sem”.

¹⁶ Eredetileg: „beláthatatlan új”.

¹⁷ Eredetileg: „nehézségeket”.

¹⁸ Eredetileg: „ezzel szemben”.

¹⁹ 1-es *-tól a 2-es *-ig szögletes zárójel a lapszálon vörös.

2. A hivatalban maradását Horthynak, mint „történeti”²⁰ személyiségnek, aki az állami intézmények működését tovább biztosítja.

3. Honvédség és karhatalmi alakulatok teljes ütemben maradnak és rendelkezésére állanak tehát a Birodalom követelményeinek.

4. A magyar térségnek a totális gazdasági kimerítése teljesen biztosítva van.

5. Elcsúszik bárminő érv Románia részéről, hogy csapatokat szükségeljen Erdélyben, szabaddá teszi azokat a kelet számára és ügyes ígérettel későbbre napolja a jelenlegi Erdély problémát.

6. Tehát nemcsak magyar és román csapatokat nyerünk, hanem számos német hadosztályt is megtakarítunk.

7. Magyarországnak német csapatokkal való esetleg szükségessé váló teletűzdelése angol invázióval szembeni biztosítása céljából is, békésen, tan csapatok útján, úgy, mint Romániában, végrehajtható.*

6

Ezeket a messzemenő eredményeket viszonylag egyszerű²² eszközökkel lehet elérni: kiindulópont a Führer üzenete kellene, hogy legyen, Horthyhoz személy szerint, akire tudvalevően a Führer személyisége mindig erős hatással volt.²⁴ Közvetítője ennek az üzenetnek valamilyen Papen-féle diploma lehetne, aki nemcsak tisztességes alkusznak számít, hanem személyes bizalmi viszonyban is áll Horthyval. Ez az üzenet, utalva *Kállay* németellenes kormányának a bűnlajstromára, kifejezést kell, hogy adjon annak a gondolatnak, hogy Magyarországnak fennmaradását csakis a magyar potenciálnak Németország és Európa céljaira való teljes bevetése biztosítja. Ezeknek a követeléseknek az előfeltételét és biztosítékát teljes rezsimváltozással *mindenesetre német tanácsadókkal* kellene megteremteni. Ezekután, a kormányzó által legalizálva, széles²⁵ alapon nyugvó, a jobboldali kormányzárnytól a Magyar Megújulás Párton — Magyar Nemzetiszocialista Párton²⁶ keresztül egészen a nyilaskeresztesekig terjedőleg kormány alakítandó.

Ennek a kormányváltozásnak államesínyyszerű keresztülvitelét úgy kell megszervezni, hogy az egész nyilvánosság :: — :: a kormányzó autoritatív döntése folytán, betekintés nélkül maradjon a tényleges összefüggésekbe :: — ::,²⁷ és ellenerők ne tudjanak fellépni.

Biztosítja ennek a tervnek a keresztülvitelét, hogy nagy számban vannak kéznél megfelelő személyiségek, akikhez munkatársaim révén szoros kapcsolataim vannak.²⁸

7

E férfiak közül a legjelentősebbek, akik vezető szerepet tölthetnének be új kormányban, a következők²⁹:

²⁰ Idézőjel ceruza.

²² Eredetileg: „legegyszerűbb” (javítás ceruza).

²⁴ „erős hatással volt” helyett eredetileg: „a legerősebb hatással lesz”.

²⁵ Eredetileg: „legszélesebb”.

²⁶ „Magyar Megújulás Párton — Magyar Nemzetiszocialista Párton keresztül” gépirással besúrvva lapszálon vonás narancs.

²⁷ Aláhúzás vörös.

²⁸ E bekezdés mellett baloldalt szögletes zárójel a lapszálon vörös.

²⁹ 1-es *-tól 2-es *-ig zárójel a lapszálon vörös.

Rátz nyug. altábornagy,
tekintélyes tábornok, aki az egész jobboldali ellenzék bizalmát élvezi és mint miniszterelnök a kormányzó számára is elfogadhatónak látszik.

Ruszkai altábornagy,
nagyképzetségű katona, tiszta német származású, aki a tisztikarban a legnagyobb tiszteletnek örvend és a honvédelmi minisztérium átvételével biztos garantálója lenne annak, hogy Magyarország katonai erői feltétel nélkül a Birodalom oldalán haladjanak.

Imrédy nyug. miniszterelnök,
nagy képességű férfi, akinek mint gazdasági vezetőnek és pénzügyi szakembernek, elsősorban a magyar értelmiségi rétegben van nagy visszhangja.

Baky nyug. csendőrnagy, *képviselő*,
egyik szervezője a magyar csendőrségnek, mely általában és méltán a csend és rend legbiztosabb eszközének számít, de mindig is maradéktalanul Németországhoz igazítottatott.

A jobboldaliak népszerű vezetői, valamint elismert szakemberek nagy számban állanának egyúttal rögtön rendelkezésre.³⁰

Bátorkodom kijelenteni, hogy ilyenirányú kísérlet munkatársaim segítségével 3 napon belül az előbb említett elemekkel (?) kormányt létesít.

A trójai módszert sikerül megóvni (?), úgyszintén azonban a jó látszatot is számunkra.

A megbeszélések III/13-án megkezdődnek, mitsem változtatnak a „határ-időn”.

Mellékelve a „férfi” (?) és „bizonyítási eljárás.”

II. függelék

NG—2947. DOKUMENTUM. FORDÍTÁS

1850. vádbizonyíték.*

(Bélyegző)

Szigorúan titkos

*Másolat***

Szigorúan titkos

A Führer

1. A Birodalom érdekeit Magyarországon ezentúl a Nagynémetbirodalom teljhatalmú megbízottja oltalmazza, aki egyidejűleg a követ megnevezést is viseli.

³⁰ Egész hátralevő „Schluß!” felirattal (kézírás, aláhúzva) a nyolcadik oldalon (vö. — 4-es lábjegyzetet) és „xx” jellel besorolva.

* Trials of war criminals. Volume XIII. 336—337. o.

** Uo. 336. o. — Vecsenmayerral egyidejűleg állott a bíróság előtt Adolf Steen-gracht von Moyland, aki 1943 májusától kezdve mint államtitkár működött a német belügyminisztériumban. 1944. március 20-i keltezésű levele, melyet a tárgyalás folyamán a vád bemutatott, tartalmazza a másolatát annak a rendeletnek, mely Vecsen-mayernak Magyarország teljhatalmú megbízottjává való kinevezéséről szólott. L.: a másolat fordítását a tárgyalás jegyzőkönyvének angol nyelvű kiadása alapján. Procès... X. köt. 115. o. — Steen-gracht életrajzi adatai.

2. A Birodalom teljhatalmú megbízottja felelős minden politikai fejleményért Magyarországon és utasításait a birodalmi külügyminiszter útján kapja. Különleges megbízatása, hogy egyengesse az utat új nemzeti kormány alakításához, amely el van szánva arra, hogy lojálisan és egészen a végső győzelemig teljesíti a háromhatalmi egyezményből kifolyólag reá háruló kötelezettségeket. A Birodalom teljhatalmú megbízottja ezt a kormányt minden fontos ügyben tanáccsal látja el, a Birodalom érdekeit képviseli mindig.

3. A Birodalom teljhatalmú megbízottjának biztosítania kell, hogy az ország teljes igazgatását mindaddig, amíg német csapatok vannak ott, az új nemzeti kormány az ő irányítása alatt végezze minden területen, és azzal a céllal, hogy a legteljesebben kihasználja mindazokat az erőforrásokat, amelyek az országban kínálóznak, főként a gazdasági lehetőségeket a háború közös viselése érdekében.

4. Német polgári hivatalok, melyeknek Magyarországon kell működniük, bármilyen természetűek is legyenek, csak a Birodalom teljhatalmú megbízottjának a hozzájárulásával jöhetnek létre; neki vannak alárendelve és utasításainak megfelelően tevékenykednek.

Az SS és a rendőrség feladatainak, melyeket magyarországi német szervezetek hajtanak végre, és főleg a zsidókérdéssel kapcsolatos rendőri teendőknek a végrehajtására a Birodalom teljhatalmú megbízottjának a törzskarához magasabb rangú SS és katonai vezetőt neveznek ki, aki az ő politikai utasításainak megfelelően jár el.

5. Mindaddig, amíg német csapatok maradnak Magyarországon, a katonai szuverenitást ezeknek a csapatoknak a parancsnoka gyakorolja. A parancsnok alá van rendelve a haderő főparancsnokságának és utasításait attól kapja. A csapatok parancsnoka felelős az ország belső katonai biztonságáért és külső fenyegetésekkel szembeni védelemért. Támogatja a Birodalom teljhatalmú megbízottját katonai és igazgatási teendőiben és tudomására hozza a haderő összes igényeit, különös tekintettel az országnak a német csapatok ellátása érdekében való felhasználásában. A haderő igényeinek, amennyiben azok a polgári ügyek területére tartoznak, a Birodalom teljhatalmú megbízottja eleget tesz. Közvetlen veszély esetén a német csapatok parancsnokának joga van polgári ügyek területén is elrendelni oly intézkedéseket, melyek a katonai feladatok végrehajtásához szükségesek. Ezzel kapcsolatban, amilyen hamar csak lehet, állapodjék meg a Birodalom teljhatalmú megbízottjával. A Birodalom teljhatalmú megbízottjának és a német csapatok parancsnokának a lehető legszorosabban együtt kell működniük minenütt, ahol tevékenységük köre fedi egymást és meg kell egyezniük minden intézkedésben.

6. Kinevezem dr. Edmund Veesenmayer párttagot,* a Nagynémetbirodalom teljhatalmú megbízottjának és követének Magyarországon.

Führer főhadiszállása, 1944. március 19.

Aláírás: Hitler Adolf

* Trials of war criminals... XIV. köt. 866—867. Veesenmayert a Nemzetköz i Katonai Törvényszék 20 évi börtönre ítélte, de ezt később 10 évre szállították le (l. i. m. 1004. o.). — Büntetésének kitöltésére nem került sor, idő előtt szabadságra került é jelenleg Nyugat-Németországban él.

ДВЕ ДАТЫ. К ПРЕДИСТОРИИ ОБЪЯВЛЕНИЯ ВОЙНЫ СО СТОРОНЫ ВЕНГРИИ (27-ОЕ ИЮНЯ 1941 Г.) И ЕЕ ОККУПАЦИИ НЕМЦАМИ (19-ОЕ МАРТА 1944 Г.)

Ласло Жигмонд

На заседании 27-го июня 1941 г. нижней палаты венгерского парламента, ссылаясь на нападение советских воздушных сил на территорию Венгрии, министр-президент Ласло Бардоши объявил, что Венгрия находится в войне с Советским Союзом. Под этим объявлением крылся один из самых пресловутых маневров дипломатии, послужившей целям обмануть венгерское и международное общественное мнение и развязать анти-советскую войну. Так наз. советские воздушные нападения, прежде всего бомбардировка города Кашиша (Кошице), объявленная предлогом состояния войны и вступления в войну, была организованной заранее провокацией, как в этом признается в своих мемуарах и Миклош Хорти. Признание Хорти подкрепляется и записью его сына, Миклоша Хорти младшего, которую он сделал 3-го мая 1946 г. по случаю появления его в Нюрнберге, считаясь с тем, что может возникнуть необходимость его эвентуального допроса или показания.

Дополнительное признание Миклоша Хорти и его сына содержит только одну часть правды, они считали своей главной задачей затушевать тот факт, что контрреволюционный режим и лично бывшая глава государства был военным преступником. Как это доказывается и материалами следственных дел главных венгерских военных преступников, если и имелись разногласия в руководящих политических и военных кругах относительно участия Венгрии в войне, то они почти исчезли, когда пришла очередь нападения на Советский Союз. Миклош Хорти разделял мнение военного министра Барта и начальника генерального штаба Верт, будто война против Советского Союза кончится в течение 5—6 недель.

Когда в течение 1940 г. германский генеральный штаб уже усиленно работал над подготовлением военных операций против Советского Союза, считались и с возможностью участия Венгрии. О сотрудничестве германских и венгерских военных руководителей говорят показания, сообщенные в следственном деле главных военных преступников в Нюрнберге. Очень поучительные в этом отношении показания германского маршала Паулуса, Иштвана Уйваси, руководителя контрразведки венгерского генерального штаба, Гюнтера Краппе, бывшего германского военного атташе в Венгрии, генерал-полковника Имре Рускициан-Рюдигер, бывшего заместителя военного министра. В течение допроса Иштван Уйваси признался в том, что бомбардировка г. Кашиша была организована совместно германскими и венгерскими военными кругами и подполковник Куно Геринберг Фюттерер, германский военно-воздушный атташе и венгерский генерал Деже Ласло, начальник отдела военных операций генерального штаба подготовили диверсию.

Война против Советского Союза приняла совсем другое направление, чем это представили себе венгерские военные и политические круги. С 1943 г. Хорти и его пособники вступили в односторонние переговоры с англо-американскими представителями, эти дипломатические маневры, однако, не остались в тайне для немцев, как об этом свидетельствует протокол встречи в Клессгейме 17-го апреля 1943 г. Считаясь с возможностью выхода Венгрии, в начале 1944 г. возник план военной оккупации Венгрии, оформленный в инструкциях военной операции «Маргарете I». Агенты германской тайной полиции, подробнее знакомые с венгерскими условиями, однако, не были уверены в успехе насильственной акции, они предъявили Гитлеру меморандум, который предложил вместо военного вмешательства следовать так наз. «эволюционному» пути. Главное условие применения метода «эволюции» заключилось бы в том, чтобы Хорти в качестве государственной главы Венгрии обеспечил непрерывность в правовом отношении и назначение нового правительства, стоящего на службе Германии. Статья в приложении познакомит читателя с меморандумом германской тайной полиции с 14-го марта 1944 г., который в конечном итоге был принят Гитлером и исполнение которого случилось при помощи Хорти. Везенмайер, будущий гаулейтер Венгрии, документ о назначении которого содержится в приложении № 2., был согласен с основными положениями меморандума, как об этом свидетельствуют его записки, сделанные раньше во время его пребывания в Венгрии.

Возникает вопрос, в чем заключается объяснение того факта, что 19-го марта 1944 г. немцы без сопротивления подвергли своему господству страну, народ которой может гордиться столь славными освободительными войнами в прошлом. Попытка перечислить все факторы, ведущие к 19-му марту 1944 г. не вместились бы в рамки этого краткого сообщения. Статья выдвигает только один из факторов, который — в идейном отношении — играл серьезную роль в обмане общественного мнения. Контрреволюционный режим

osméliesja даже выбрать отдельные фрагменты концепции Кошута и воспользоваться ими для обоснования антисоветской войны. Доказательством этого является доклад, принятый в заседании совета министров 25-го января 1944 г., содержащий директивы и инструкции, по которым 20-го марта следовало организовать торжество в годовщину смерти Кошута. Руководящие идеи торжества, между прочим «широко задуманная концепция Кошута о национальностях и Центральной Европе, а также его позиция против идеи панславизма» должны были бы послужить идейным обоснованием новой «европейской» миссии режима Хорти, в этот раз на службе западных империалистических держав.

DEUX DATES : LES ANTÉCÉDENTS DE LA DÉCLARATION DE GUERRE PAR LA HONGRIE (LE 27 JUIN 1941) ET DE L'OCCUPATION DU PAYS PAR LES ALLEMANDS (LE 19 MARS 1944)

Ladislav Zsigmond

A la séance du 27 juin 1941 de la Chambre des Députés du Parlement, le président du conseil Ladislav Bárdossy, en alléguant une attaque des forces aériennes soviétiques contre le territoire hongrois, déclara que la Hongrie et l'Union Soviétique sont en état de guerre. Derrière cette déclaration se cachait une des manoeuvres les plus fameuses de la diplomatie destinée à tromper l'opinion publique du pays et celle du monde (à déclencher la guerre contre l'Union Soviétique. Les prétendues attaques aériennes soviétiques, en premier lieu le bombardement de Košice, qui servit de prétexte à la déclaration de guerre, furent — comme l'avoue dans ses mémoires Nicolas de Horthy — autant de provocations organisées d'avance. L'aveu de Horthy est soutenu aussi par les notes écrites le 3 mai 1946 par son fils Nicolas, lors qu'il se présenta à Nurnberg considérant que son audition ou son témoignage pourront devenir nécessaires.

Les aveux ultérieurs de Horthy et de son fils ne contiennent d'ailleurs qu'une vérité partielle, étant destinés principalement à effacer la culpabilité dans la guerre du régime contre-révolutionnaire et notamment celle de la personne de l'ancien chef d'État de la Hongrie. S'il y avait des différences parmi les milieux politiques et militaires de la Hongrie concernant la participation de la Hongrie à la guerre, ces différences — comme le témoignent les documents portant sur les principaux coupables de guerre — diminuaient au minimum lorsqu'il s'agissait d'attaquer l'Union Soviétique. Horthy était de parfait accord avec l'opinion de Bartha, ministre de la guerre et avec celle de Werth, chef de l'état-major, suivant lesquelles la guerre contre l'Union Soviétique prendra fin dans cinq ou six semaines.

Lorsque l'état-major allemand se mit, au cours de l'année 1940, à préparer les opérations de guerre contre l'Union Soviétique, il tint compte de la participation de la Hongrie. La coopération de la direction militaire germano-hongroise est témoignée par les dépositions des témoins exposées à Nurnberg lors du procès des principaux coupables de la guerre. Très instructifs sont à cet égard les témoignages du maréchal allemand, Paulus, du chef du service de contre-espionnage de l'état-major hongrois Étienne Újszászy, ceux de Günther Knappe, ancien attaché militaire allemand en Hongrie et du colonel-général, ancien ministre adjoint au Ministère de la défense nationale Emerich Ruzschiezay-Rüdiger. Au cours de son audition Étienne Újszászy avoua que le bombardement de Košice fut organisé conjointivement par les milieux militaires allemands et hongrois et c'étaient le lieutenant-colonel Cuno Heribert Fütterer attaché de l'air allemand, ainsi que le général hongrois Désiré László, chef du groupe des opérations tactiques de l'état-major, qui furent les préparateurs de la diversion.

La guerre contre l'Union Soviétique prit une tournure toute différente à celle imaginée par les milieux politiques et militaires hongrois. A partir de 1943 Horthy a engagé des entretiens unilatéraux avec les puissances anglo-saxonnes, mais les manoeuvres diplomatiques ne restèrent point en secret devant les Allemands comme le témoignent les procès-verbaux de l'entrevue qui eut lieu le 17 avril 1943 à Klessheim. Compte tenu d'une séparation possible du côté de la Hongrie, au commencement de 1944 se présenta en Allemagne le projet de l'occupation militaire de la Hongrie à effectuer conformément aux instructions militaires fixées dans le plan «Margarethe I». Mais les représentants du SD qui connaissaient de plus près les conditions de la Hongrie, ne croyaient pas dans le succès d'une opération de force ; ils ont soumis donc un mémorandum à Hitler, proposant au lieu d'une occupation militaire la voie «d'évolution». La condition principale de la réussite de ce moyen aurait été que Horthy, en tant que

chef du gouvernement, acceptât la continuité légale et assurât la nomination d'un nouvel gouvernement qui soit au service de l'Allemagne. L'étude expose dans l'Annexe le mémorandum du SD daté du 11 mars 1944 qui finit par être accepté par Hitler, et dont l'exécution fut, grâce à Horthy, couronnée de succès. Veessenmayer, le futur Gauleiter de la Hongrie, et dont la nomination est contenue dans le document figurant dans l'Annexe II, fut d'accord avec les propositions fondamentales du mémorandum, comme le témoignent ses notes faites pendant ses séjours antérieurs en Hongrie.

La question se pose, quelle est l'explication du fait que le 19 mars 1944 les Allemands étaient à même d'occuper sans aucune résistance le pays dont le peuple fut le héros de tant de guerres d'indépendance. Énumérer tous les facteurs qui ont conduit au 19 mars 1944 dépasserait les cadres de cette brève communication. L'auteur, donc, ne souligne qu'un seul facteur, qui — au point de vue idéologique — contribua pour beaucoup à tromper l'opinion publique. Le régime contre-révolutionnaire ne recula point de prélever certains fragments de la conception de Kossuth et de les utiliser pour justifier la guerre contre l'Union Soviétique. La proposition acceptée par le conseil des ministres le 25 janvier 1944 en est la preuve, proposition qui comporte les directives et les dispositions suivant lesquelles il aurait fallu organiser le 20 mars les fêtes commémoratives à l'anniversaire de la mort de Kossuth. Les idées principales de ces fêtes, entre autres «la conception de grande envergure de Kossuth concernant les nationalités et l'Europe Centrale, ainsi que sa prise de parti contre l'idée panslaviste» auraient été appelées à justifier au point de vue idéologique — cette fois-ci au service des grandes puissances impérialistes occidentales — la nouvelle mission «européenne» des horthystes.